Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 4139/2013, ECLI:CZ:NS:2014:30.CDO.4139.2013.1

Číslo: 45/2015

Právní věta:

Vzdá-li se obžalovaný odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, kterým mu je i ukládán trest podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, má se za to, že je se stanoveným druhem trestu a jeho výměrou srozuměn, a to i z hlediska kompenzace nepřiměřené délky trestního řízení, a nemůže se z důvodu nepřiměřené délky trestního řízení domáhat ještě zadostiučinění v penězích.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.12.2014

Spisová značka: 30 Cdo 4139/2013

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nemajetková újma (o. z.), Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce)

Předpisy: § 31a odst. 1 a 2 předpisu č. 82/1998Sb.
§ 39 odst. 3 předpisu č. 40/2009Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 5. 9. 2011 domáhal zaplacení částky 180 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % od 1. 1. 2012 do zaplacení jako přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou mu porušením jeho práva na spravedlivý proces v důsledku nepřiměřené délky jeho trestního stíhání ve věci vedené posléze před Okresním soudem v Liberci. Trestní stíhání pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona (zákona č. 140/1961 Sb.) trvalo 9 let, přičemž skončilo rozsudkem Okresního soudu v Liberci, kterým byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku se zkušební dobou v trvání osmnácti měsíců. Žalobce se proti rozsudku neodvolával a tento tak nabyl právní moci dne 30. 3. 2011. Žalobce poukázal, že byl dne 4. 10. 2002 vzat do vazby, ze které byl propuštěn dne 5. 2. 2003. Svůj nárok předběžně uplatnil u Ministerstva spravedlnosti ČR, přičemž toto konstatovalo, že k nesprávnému úřednímu postupu došlo a že toto konstatování je dostatečnou formou zadostiučinění, neboť žalobci nemohly vzniknout žádné citelné újmy v osobnostní sféře. S tímto žalobce nesouhlasil, když poukázal, že mu probíhající trestní stíhání několikrát zmařilo možnost získat zaměstnání. Dvakrát musel i odmítnout možnost práce v zahraničí, neboť měl obavy, aby nemusel zpět do vazby. Kvůli trestnímu stíhání oddaloval i rekonstrukci domu a

jeho přestavbu na penzion, přičemž nyní kvůli věku nemůže již získat hypotéční financování. Zhoršily se i jeho vztahy s rodinou. Kvůli nejistotě o své budoucnosti odkládal i pořízení potomka. Toto vše by se nenastalo, pokud by trestní řízení bylo ukončeno do 3 let. Došlo tak k zásahu do jeho osobnostních práv, do jeho práva na rodinu, na potomky apod.

Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby s tím, že v rámci předběžného projednání žádosti konstatovala nesprávný úřední postup, přičemž provedené konstatování a omluva se vzhledem k okolnostem případu jeví jako odpovídající odškodnění vzniklé nemajetkové újmy. Trestní stíhání žalobce trvalo od 3. 10. 2002 do 30. 3. 2011, kdy byl vyhlášen odsuzující rozsudek. Řízení bylo nekoncentrované ve fázi vyšetřování po vrácení věci státnímu zástupci k došetření a v období po podání obžaloby v roce 2008. Za uvedený nesprávný úřední postup se žalovaná žalobci omluvila. V daném případě nelze najít žádnou okolnost, která by byla způsobilá vyvrátit domněnku vzniku nemajetkové újmy v důsledku nepřiměřené délky řízení. Okolnost, že se náhrady nemajetkové újmy domáhá pravomocně odsouzený pachatel trestného činu právě za délku trestního řízení, v němž byl shledán vinným, popřípadě mu byl i uložen trest, vede podle žalované k vyvrácení předpokladu, podle kterého se nemajetková újma způsobená nepřiměřeně dlouhým řízením zpravidla odškodní v penězích. Takové řízení totiž nemohlo v osobnostní sféře pachatele vyvolat žádnou citelnou újmu.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 16. 11. 2012 zamítl žalobu o zaplacení 180 000 Kč s úroky z prodlení (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.).

Soud vyšel ze skutkového závěru, že trestní stíhání žalobce bylo zahájeno dne 3. 10. 2002, obžaloba byla podána dne 11. 4. 2003 a věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření. Obžaloba byla opět podána dne 17. 12. 2008, po dvou hlavních líčeních byl dne 30. 3. 2011 vyhlášen odsuzující rozsudek, kterým byl nynější žalobce jako obžalovaný uznán vinným přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a podle téhož ustanovení byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 18 měsíců. Obžalovanému byl též uložen trest propadnutí v rozsudku vyjmenovaných věcí. Podle § 314d odst. 1 tr. ř. rozsudek neobsahoval odůvodnění, neboť se po jeho vyhlášení státní zástupkyně i obžalovaný vzdali odvolání.

Po právní stránce s ohledem na průběh trestního řízení, počet stupňů soudní soustavy, nutnost vrácení věci státnímu zástupci k došetření, době, která uplynula od vrácení věci k došetření do podání nové obžaloby, jakož i vzhledem k celkové délce trestního stíhání, dospěl soud prvního stupně k závěru, že trestní stíhání žalobce bylo nepřiměřeně dlouhé. Tento závěr podle něj presumuje domněnku vzniku nemajetkové újmy v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřeně dlouhém trestním stíhání žalobce. Z hlediska formy zadostiučinění za takto vzniklou nemajetkovou újmu soud konstatoval, že primární formou zadostiučinění v případě, kdy se náhrady nemajetkové újmy za řízení, v němž byl uznán vinným, domáhá pravomocně odsouzený pachatel trestného činu, je zohlednění této skutečnosti ve výroku o trestu (snížení trestu z tohoto důvodu). V rozsudku musí být zpravidla uvedeno, že uložený trest je mírnější právě proto, že soud přihlédl k okolnosti nepřiměřeně dlouhého řízení. V souzené věci nelze z rozsudku zjistit, jakými úvahami byl soud při ukládání trestu veden, neboť neobsahuje odůvodnění, avšak tato skutečnost nemůže podle soudu prvního stupně odůvodnit představu, že by soud délku trestního stíhání nevzal při ukládání trestu v úvahu. O tom svědčí nejen samotný fakt podmíněného trestu, ale zejména naprosté srozumění nynějšího žalobce s takto uloženým trestem, což je zřejmé z toho, že se ihned po vyhlášení rozsudku vzdal práva odvolání. Měl-li by totiž žalobce po ústním odůvodnění rozsudku jakékoliv pochybnosti o tom, zda soud při ukládání trestu zohlednil nepřiměřenou délku trestního řízení, nic mu nebránilo ponechat si lhůtu k podání odvolání a podle písemného odůvodnění by pak seznal, zda soud délku a průběh řízení do výroku o trestu promítl či nikoli. Žalobce vzdáním se práva odvolání zapříčinil, že již nelze zjistit veškeré důvody pro uložení trestu, a proto soud

prvního stupně vyšel z předpokladu, že trestní soud při ukládání trestu průběh trestního řízení vzal v úvahu a trest snížil. Žalobce tento trest přijal. S poukazem i na závěry vyplývající z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, vzal soud prvního stupně v úvahu popsané okolnosti průběhu trestního řízení, jakož i fakt, že se náhrady domáhá pravomocně odsouzený pachatel trestného činu za řízení, ve kterém byl uznán vinným, a uzavřel, že i vzhledem k obecně chápané představě spravedlnosti lze konstatovat, že satisfakce spočívající ve snížení trestu spolu s konstatováním porušení práva ze strany žalované je odpovídajícím zadostiučiněním za vzniklou nemajetkovou újmu. Argumenty žalobce o intenzitě nemajetkové újmy v důsledku dlouhého trestního stíhání soud odmítl s odkazem na nedostatek adekvátní příčinné souvislosti, neboť všechny žalobcem vyjmenované nepříznivé následky byly primárně způsobeny trestním stíháním jako takovým, které bylo důvodné a skončilo pravomocným odsouzením žalobce, přičemž prvotní a základní příčina trestního stíhání žalobce byla v tom, že spáchal trestný čin.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 25. 6. 2013 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (ve výroku I.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (ve výroku II.). Podle odvolacího soudu nebylo odvolání opodstatněné. Soud prvního stupně si pro své rozhodnutí opatřil dostatečný skutkový podklad, provedené důkazy správně hodnotil a nepochybil ani v právním posouzení věci, jestliže žalobě nevyhověl. Odvolací soud se s jeho závěry ztotožnil a pro stručnost svého odůvodnění na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně odkázal. Podle odvolacího soudu i za situace, kdy nebyl trestní rozsudek odůvodněn, samotný fakt podmíněného trestu navozuje situaci, že v rámci uložení trestu byla vzata v úvahu délka trestního řízení. Za takové situace je pouhé konstatování nepřiměřené délky trestního řízení zcela postačující.

Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadl žalobce dovoláním, kterým navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Podle dovolatele se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a zároveň jde o případ, který nebyl rozhodováním dovolacího soudu vyřešen.

Odvolací soud se podle něj odchýlil od rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, které stanovilo opačné podmínky pro své závěry, totiž že uložení mírnějšího trestu z důvodu nepřiměřeně dlouhého řízení musí z rozsudku výslovně vyplývat.

Oproti tomu soudy došly ke stejnému závěru, ačkoliv z odůvodnění ani z protokolů nic takového nevyplývá.

V rozhodování dovolacího soudu podle dovolatele nicméně není vyřešen případ, kdy samotný trestní rozsudek nebyl odůvodňován.

Dovolatel uvedl, že s rozsudkem v trestní věci vnitřně nesouhlasil, avšak vzdal se práva na odvolání, aby již skončil neustálý psychický tlak a mohlo dojít alespoň k částečné normalizaci jeho života. Měl obavy, jak dlouho by bylo odvolací řízení vedeno. Práva na odvolání se vzdal i státní zástupce. Dovolatel poukázal, že soud neuváděl, že by byl ukládán mírnější trest v důsledku dlouhého trvání trestního řízení, a není nikde uvedeno, o jakou část byl trest snížen. O tom, že by byl použit mírnější trest, má dovolatel pochyby, neboť mu byl uložen stejný trest, jako mu byl uložen v trestním příkaze z roku 2008, proti kterému si státní zástupce dával odpor. Podle části judikatury by se po více než osmiletém trestním řízení ani tresty udělovat neměly. Takové ujednání obsahuje i poslední amnestie. Dovolatel dále polemizoval s údajným skutkovým závěrem soudů, že je vlastníkem domu se zahradou. Podle dovolatele jeho největším problémem byly potíže v rodinné sféře, kdy měl mladší družku, se kterou plánoval založit rodinu a mít dítě, což si vzhledem k nejistotě možného nepodmíněného odsouzení nemohl dovolit.

V jeho nynějším věku jsou pak již úvahy o dítěti bezpředmětné. Svým způsobem byl tak připraven o

možnost mít potomka, starat se o něj a mít z něj radost a samozřejmě i starosti. Tato újma je podle dovolatele těžko vyčíslitelná a rozhodně nestačí pouhé konstatování, že byla porušena práva na spravedlivý proces délkou trestního řízení.

Podle dovolatele okolnost, že se vzdal práva na odůvodnění odvolání, není automaticky důvodem pro zamítnutí jeho žádosti o finanční zadostiučinění a pro závěr soudů, že došlo ke snížení trestu. Navíc v jeho případě tomu tak nebylo, neboť stejný trest mu byl uložen již trestním příkazem. Byl-li mu stejný trest uložen po dalších třech letech, je zřejmé, že soud nevzal délku trestního řízení do úvah o druhu a výměře trestu. Proto jsou závěry obou soudů nesprávné a neodpovídající skutkovému stavu.

Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání navrhla, aby dovolací soud dovolání jako nepřípustné odmítl.

Žalovaná se plně ztotožnila s právními závěry soudů a jejich rozhodnutím, když tyto se vypořádaly se všemi námitkami žalobce. Napadené rozhodnutí netrpí vytýkanými vadami a je zcela správné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1. 1. 2014 – posoudit (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Napadené rozhodnutí záviselo na posouzení otázky hmotného práva, zda na základě odsuzujícího rozsudku vydaného v trestním řízení, za jehož nepřiměřeně dlouhou dobu se pravomocně odsouzený pachatel trestného činu domáhá náhrady nemajetkové újmy, lze učinit závěr, že soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédl mj. k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu, a že takto stanovený druh trestu a jeho výměra ve spojení s konstatováním porušení práva ve smyslu § 31a odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění (dále jen „OdpŠk“), lze považovat za dostačující zadostiučinění za nemajetkovou újmu, ačkoliv vyhotovení zjednodušeného písemného rozsudku za podmínek § 314d odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 12. 2011, neobsahuje odůvodnění. Dovolání je v rozsahu této právní otázky podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť se jedná o otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolání ovšem není důvodné.

Podle § 31a OdpŠk se bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odst. 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou

újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odst. 2).

Podle § 39 odst. 3 tr. zák. při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§ 41 a 42), k době, která uplynula od spáchání trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu. Při posouzení přiměřenosti délky trestního řízení soud přihlédne ke složitosti věci, k postupu orgánů činných v trestním řízení, k významu trestního řízení pro pachatele a k jeho jednání, kterým přispěl k průtahům v trestním řízení.

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009 (rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedená v tomto rozhodnutí jsou dostupná na www.nsoud.cz), dospěl k závěru, že je třeba vycházet z předpokladu, že nepřiměřeně dlouhé řízení působí účastníkům nemajetkovou újmu, která se zpravidla odškodní v penězích, avšak vždy je nutno zvažovat, zda v konkrétním případě nenastaly okolnosti, které tento předpoklad vyvracejí. Takovou okolností může (ale nemusí) být to, že náhrady nemajetkové újmy se domáhá pravomocně odsouzený pachatel trestného činu právě za délku trestního řízení, v němž byl shledán vinným, popřípadě mu byl i uložen trest, neboť takové řízení nemohlo v jeho osobnostní sféře vyvolat žádnou citelnou újmu. K tomu dále dodal, že již v samotném trestním řízení může být poskytnuta dostatečná náhrada za jeho nepřiměřenou délku, a to typicky v podobě uložení mírnějšího trestu. Takovou kompenzaci lze nicméně pokládat za dostatečnou jen tehdy, jestliže ono zmírnění trestu je navázáno právě na porušení práva na přiměřenou délku řízení. V rozsudku trestního soudu tedy musí být výslovně uvedeno, že uložený trest je mírnější právě proto, že soud přihlédl k okolnosti nepřiměřeně dlouhého řízení, nebo to z něj musí alespoň nezpochybnitelně vyplývat. Musí z něj být rovněž patrno, o jakou část byl trest zmírněn právě v důsledku přihlédnutí k nepřiměřené délce řízení.

V navazujícím rozsudku (v téže právní věci) ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3867/2011, Nejvyšší soud doplnil, že v obdobných případech nelze odhlížet od skutečnosti, že ti, kdo spáchají trestný čin, si započetí a vedení trestního řízení přivozují toliko sami svým jednáním. Nelze odhlížet ani od toho, že spácháním trestného činu dochází k újmě na veřejně chráněných hodnotách, a bylo by tedy absurdní předpokládat vznik nedozírných újem na straně těch, kteří takové narušení zavinili, a to jen z toho důvodu, že vedení trestního řízení jim způsobuje obtíže či že je jim nepříjemné. Na druhou stranu samo trestní řízení není možné vnímat jako trest za spáchaný trestný čin, pakliže k jeho nadměrné délce není výslovně přihlédnuto při ukládání trestu (podle § 39 odst. 3 tr. zák.). Proto i obžalovaní, kteří jsou nakonec shledáni vinnými ze spáchání určitého trestného činu, mají právo na to, aby jejich případ byl projednán a rozhodnut v přiměřené době (specificky § 2 odst. 4, věta druhá, tr. ř.), neboť nepřichází v úvahu, aby státní moc trestala – byť mimochodem – pachatele trestné činnosti jednak tím, že mu uloží trest podle příslušných trestněprávních předpisů, a jednak tím, že jeho případ bude projednáván po nepřiměřeně dlouhou dobu. Jistá forma zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé trestní řízení může být přiznána v podobě zmírnění ukládaného trestu. To je však možné jen za podmínky, že takové zmírnění je navázáno právě na porušení práva na přiměřenou délku řízení. V rozsudku trestního soudu musí být výslovně uvedeno, že uložený trest je mírnější právě proto, že soud přihlédl k okolnosti nepřiměřeně dlouhého řízení, nebo to z něj musí alespoň nezpochybnitelně vyplývat. Musí z něj být též patrno, o jakou část byl trest zmírněn právě v důsledku přihlédnutí k nepřiměřené délce řízení. Podle Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) musí být toto zmírnění měřitelné a výslovné, z rozsudku musí být patrno, k jakému konkrétnímu snížení trestu v důsledku nepřiměřeně dlouhého řízení soud přistoupil. Tento závěr byl převzat i do stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, k výkladu ustanovení § 13 odst. 1, vět druhé a třetí, a § 31a OdpŠk (uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 58/2011).

V rozsudku ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2310/2012 (uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 60/2013), ve kterém se primárně zabýval možností soudu určit vhodnou formu nápravy podle § 31a odst. 2 OdpŠk v případě dosud neskončeného trestního řízení, Nejvyšší soud shrnul, že ESLP nikdy z článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluvy“) právo na zmírnění trestu, popř. zastavení trestního stíhání nevyvodil, a vzhledem k jeho oprávněním zřejmě ani vyvodit nemohl. Jedná se o nápravu porušení práva, která se opírá čistě o vnitrostátní právo aplikované vnitrostátními soudy, a z hlediska ESLP se jedná pouze o právní prostředek v rukou státu, který může být důvodem ztráty postavení poškozeného ve smyslu článku 34 Úmluvy a tím i ztráty legitimace k podání stížnosti k ESLP. ESLP nicméně v rozsudku ze dne 15. 7. 1982, ve věci Eckle proti Německu, stížnost č. 8130/78, pod bodem 66 a 67 připustil, že přestože snížení trestu a zastavení trestního stíhání, o nichž bylo rozhodnuto z důvodu nepřiměřené délky řízení, v zásadě dotčenou osobu nezbavuje postavení poškozeného, může z tohoto pravidla existovat výjimka, jestliže vnitrostátní orgány uznaly, buď explicitně, nebo alespoň pokud jde o podstatu, a poté napravily porušení Úmluvy. V očích Soudu se jeví takovýto prostředek nápravy jako vhodný, neboť podle ustálené judikatury Spolkového soudního dvora musí trestní soudce při stanovení trestu přihlížet k eventuálnímu překročení „přiměřené lhůty“ podle článku 6 odst. 1 Úmluvy. Nejvyšší soud odkázal i na nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 67/2005, podle kterého ochrana práva na přiměřenou délku řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, resp. kompenzace jeho porušení, může být dosažena i prostředky, jež jsou vlastní trestnímu právu. Je proto povinností obecných soudů využít všech takových prostředků, které jim trestní právo poskytuje, k tomu, aby vedle práva na osobní svobodu bylo rovněž kompenzováno porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Podle Nejvyššího soudu vzhledem k odlišné povaze řízení před ESLP nelze z pohledu vnitrostátní praxe pokládat za zcela určující to, jak k tomuto možnému prostředku nápravy přistupuje ve své judikatuře ESLP, neboť se tak děje výhradně na základě jeho procesního postupu. Ze znění ustanovení § 31a odst. 2, věty první, OdpŠk vyplývá, že peněžní forma odškodnění má vždy subsidiární povahu ve vztahu k jiným satisfakčním prostředkům nápravy, kterými jsou podle zákona č. 82/1998 Sb. konstatování porušení práva a jiná forma náhrady, kterou představuje například omluva nebo zmírnění uloženého trestu. Je zřejmé, že soudy rozhodující v občanském soudním řízení nemohou rozhodnout o zmírnění uloženého trestu a jsou v tomto ohledu odkázány na spolupráci soudů rozhodujících v trestním řízení. Zákon č. 82/1998 Sb. ani trestní zákoník výslovně nestanoví, jaký je vzájemný vztah nároku na odškodnění újmy za nepřiměřenou délku trestního řízení, o němž rozhodují soudy v občanském soudním řízení, a nároku na zmírnění uloženého trestu v důsledku nepřiměřené délky trestního řízení uplatněného v trestním řízení. Nejvyšší soud zastává názor, že se jedná o jeden nárok, který vznikl na základě jedné škodné události (nepřiměřená délka řízení), jež se projevuje stejnou újmou poškozeného (nejistota ohledně výsledku řízení), a který lze odškodnit více v úvahu přicházejícími formami zadostiučinění jak v rámci civilního soudního řízení, tak v rámci řízení trestního, jejichž vzájemný vztah je dán zněním § 31a odst. 2 OdpŠk (srov. i další rozhodnutí ESLP, Ústavního soudu a Nejvyššího soudu citovaná ve shora uvedených rozhodnutích).

Jakkoliv Nejvyšší soud v citovaných rozhodnutích mj. poukázal i na ustanovení § 39 odst. 3 tr. zák., posuzovány byly vždy případy, kdy soudy v trestním řízení rozhodovaly o vině a trestu ještě podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v tehdy platném znění, tedy podle právní úpravy předcházející zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Judikatura vycházející z dřívější právní úpravy (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 5 Tdo 14/2008) přitom uzavřela, že „délka trestního stíhání ani doba, která uplynula od spáchání trestného činu, nejsou žádnými zákonnými hledisky pro výměru uloženého trestu, takže se nemohou uplatnit ani jako kritérium pro úvahy o jiném nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Případnou nepřiměřenou délku trestního řízení pak lze kompenzovat poskytnutím zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, a § 31a OdpŠk.“ Judikatura vztahující se k trestnímu zákonu tedy připouštěla, aby délka trestního stíhání byla zohledněna ve výměře trestu,

nejednalo se však o zákonné hledisko pro výměru trestu.

Naproti tomu právní úprava obsažená v ustanovení § 39 odst. 3 tr. zák., tedy právní úprava, podle které byl ukládán trest i žalobci, mezi obecnými pravidly pro ukládání trestů uvádí jako jedno z kritérií i délku trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu. Současná právní úprava tedy vychází z toho, že nepřiměřená délka trestního řízení by primárně měla být pachateli trestného činu kompenzována při stanovení druhu trestu a jeho výměry, je-li to samozřejmě možné. Pokud se tak stane, nepřichází v úvahu poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích, neboť to je možno podle § 31a odst. 2 OdpŠk poskytnout pouze v případě, že nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak.

Ze samotné skutečnosti, že odsuzující rozsudek v trestní věci (posuzované podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) není, a to i na základě postoje obžalovaného, který se vzdal práva odvolání, v souladu s trestním řádem odůvodněn, nelze bez dalšího dovozovat, že soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry nerespektoval obecná pravidla pro ukládání trestů uvedená v zákoně, případně že soud rozhodující v trestním řízení otázku přiměřenosti doby trvání trestního řízení posoudil odchylně od soudu rozhodujícího v občanském soudním řízení.

Krom toho je primárně věcí obžalovaného, aby hájil svá práva, včetně práva na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou trestního stíhání, a je-li toho názoru, že soud v rozporu se zákonem při stanovení druhu trestu a jeho výměry nepřihlédl k nepřiměřené délce trestního řízení, měl by svůj postoj (a požadavek na přiměřené zadostiučinění) projevit podáním odvolání proti takovému rozsudku. Vzdá-li se obžalovaný práva odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, kterým mu je i ukládán trest, nelze z toho učinit jiný závěr, než že se stanoveným druhem trestu a jeho výměrou je minimálně srozuměn, a to i z hlediska kompenzace nepřiměřené délky trestního řízení. K případné vnitřní výhradě nelze přihlížet. Opačný postup by v zásadě umožňoval pachateli trestného činu, aby vzdáním se práva odvolání obešel zákon a na místo primární formy zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu v trestním řízení podle zákona přísluší, tj. zmírnění trestu, se domáhal zadostiučinění v penězích.

Na tomto základě dospěl dovolací soud k závěru, že trest uložený odsuzujícím rozsudkem v trestním řízení, za jehož nepřiměřeně dlouhou dobu se pravomocně odsouzený pachatel trestného činu domáhá náhrady nemajetkové újmy, ve spojení s konstatováním porušení práva představuje dostačující zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve smyslu § 31a odst. 1 a 2 OdpŠk, i když odsuzující rozsudek neobsahuje odůvodnění, neboť se státní zástupce a obžalovaný po vyhlášení rozsudku odvolání vzdali.

Ze shora uvedeného vyplývá, že vyřešení dovoláním vymezené otázky hmotného práva odvolacím soudem bylo správné, a proto dovolací soud postupem podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.